

ЛИСЕЮК С. М.

здобувач

(Науково-дослідний інститут
публічного права)

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.2.2.74>

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ В БУДІВЕЛЬНУ ГАЛУЗЬ ЯК ВИДУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність статті полягає в тому, що будівельна галузь є однією із ключових сфер, яка забезпечує економічний розвиток в країні, адже вона не тільки акумулює значну кількість грошових коштів, а й забезпечує велику кількість людей роботою, що сприяє соціальному розвитку суспільства та держави. Окрім того, будівельна сфера передбачає залучення низки новітніх технологій, матеріалів, методів управління та організації будівництва, які дозволяють досягати вищої якості, екологічності та економічної ефективності в процесі спорудження будівель. Мета статті полягає у визначенні поняття та розкрити значення впровадження інноваційних проєктів в будівельну галузь як виду інвестиційної діяльності. У статті, спираючись на аналіз наукових поглядів вчених, запропоновано авторське визначення поняття інноваційних проєктів в будівельній галузі. На основі опрацювання правозастосовної практики, виділено ключові новації в будівельній галузі, які можна вважати інвестицією у відповідну сферу суспільного життя. Розкрито ключові нормативно-правові проблеми впровадження інноваційних проєктів в будівельну галузь як виду інвестиційної діяльності. Визначено, що значення інноваційних проєктів полягає у наступному: по-перше, підвищує ефективність та результативність здійснення будівництва; по-друге, сприяє зростанню інвестиційної привабливості будівельної галузі зокрема, а також підвищенню рівня довіри громадян до економіки країни в цілому; по-третє, зменшує шкідливі наслідки від будівництва на навколишнє середовище; по-четверте, забезпечує розвитку сучасної інфраструктури; по-п'яте, сприяє розвитку та модернізації інших, суміжних галузей, які забезпечують «обслуговування» будівництва. Зроблено висновок, що впровадження інноваційних проєктів в будівельну галузь є вкрай важливим видом інвестиційної діяльності. Втім, як недолік варто відзначити той факт, що наразі повноцінному запровадженню відповідних проєктів заважає: 1) відсутність єдиної, адаптованої до сучасних викликів та загроз концепції розвитку будівельної галузі в Україні; 2) недостатній рівень ефективності нормативно-правових гарантій захисту прав інвесторів; 3) постійно зростаючі ризики соціального, економічного та безпекового характеру; 4) відсутність належної підтримки забудовників з боку держави; 5) непослідовність державної політики у будівельній галузі; 6) відтік кваліфікованих кадрів за кордон.

Ключові слова: впровадження, інновації, інноваційні проєкти, будівельна галузь, інвестиційна діяльність.

Lyseiuk S. M. Problems of implementing innovative projects in the construction industry as a type of investment activity

The relevance of the article lies in the fact that the construction industry is one of the key areas that ensures economic development in the country, because it not only accumulates a significant amount of money, but also provides a large

number of people with work, which contributes to the social development of society and the state. In addition, the construction industry involves the use of a number of new technologies, materials, methods of management and organization of construction, which allow achieving higher quality, environmental friendliness and economic efficiency in the process of building construction. The purpose of the article is to define the concept and reveal the importance of implementing innovative projects in the construction industry as a type of investment activity. The article, based on the analysis of scientific views of scientists, proposes an author's definition of the concept of innovative projects in the construction industry. Based on the study of legal practice, key innovations in the construction industry are highlighted, which can be considered an investment in the relevant sphere of social life. Key regulatory and legal problems of implementing innovative projects in the construction industry as a type of investment activity are revealed. It was determined that the importance of innovative projects is as follows: first, it increases the efficiency and effectiveness of construction; second, it contributes to the growth of the investment attractiveness of the construction industry in particular, as well as to the increase in the level of public confidence in the country's economy as a whole; third, it reduces the harmful effects of construction on the environment; fourth, it ensures the development of modern infrastructure; fifth, it contributes to the development and modernization of other, related industries that provide "services" for construction. It was concluded that the implementation of innovative projects in the construction industry is an extremely important type of investment activity. However, as a drawback, it is worth noting the fact that currently the full implementation of relevant projects is hindered by: 1) the absence of a single, adapted to modern challenges and threats, concept of development of the construction industry in Ukraine; 2) insufficient level of effectiveness of regulatory and legal guarantees for the protection of investors' rights; 3) ever-growing social, economic and security risks; 4) lack of proper support for developers from the state; 5) inconsistency of state policy in the construction industry; 6) outflow of qualified personnel abroad.

Key words: *implementation, innovations, innovative projects, construction industry, investment activity.*

Актуальність теми. Будівельна галузь є однією із ключових сфер, яка забезпечує економічний розвиток в країні, адже вона не тільки акумулює значну кількість грошових коштів, а й забезпечує велику кількість людей роботою, що сприяє соціальному розвитку суспільства та держави. Окрім того, будівельна сфера передбачає залучення низки новітніх технологій, матеріалів, методів управління та організації будівництва, які дозволяють досягати вищої якості, екологічності та економічної ефективності в процесі спорудження будівель. Разом із тим, як слушно зазначає І.В. Соломніков, з технологічної точки зору будівельна галузь є консервативною та інерційною. Ця інерційність може бути пояснена кількома факторами. По-перше, історичним чинником. Тривала історія технологічного розвитку будівельної галузі, під час якої вже були випробувані та впроваджені різні матеріали та технології будівництва. По-друге, тривалий час експлуатації будівель та споруд, протягом якого можуть бути виявлені недоліки технології, яка була використана. Саме тому будівельники досить обережно ставляться до вибору нових технологій у будівництві та нових будівельних матеріалів, оскільки зрештою вони відповідальні за результат. По-третє, переважання дрібних фірм, низький рівень інтеграції у галузі, надмірна залежність від субпідрядників та, нарешті, елементарна відсутність доступу до інформації про нові продукти, матеріали та технології [1]. Така ситуація, як вбачається, потребує виправлення, а тому цілком справедливим буде констатувати, що запровадження інноваційних проєктів є важливим видом інвестиційної діяльності, яка дозволить ефективно розвивати та вдосконалювати інвести-

ційну діяльність. На підтвердження такої думки А.О. Касич вказує, що основні показники розвитку будівництва в Україні не в повній мірі відповідають глобальним тенденціям, а це означає, що будівництво не в повній мірі виконує свої основні функції та потребує створення більш комплексних умов, сформованих у вигляді Стратегічної програми розвитку. В Україні в будівництві фактично не реалізуються проекти, які б базувались на дійсно продуктових чи технологічних інноваціях. Основою причиною є недостатність інвестицій. Саме інноваційно-інвестиційні проекти, здійснювані українськими будівельними компаніями, можуть забезпечити необхідні перетворення в галузі, однак це залежить від загальної економічної ситуації в країні, рівня доходів населення, фінансового стану самих підприємств [2].

Стан дослідження. Окремим проблемним питанням, присвяченим захисту запровадженню інновацій у будівельну галузь, у своїх наукових працях приділяли увагу: В.А. Вакалюк, О.Ю. Гостева, С.О. Гуткевич, А.В. Журавель, В.Г. Кабанов, В.М. Коссак, О.М. Охотнікова, О.М. Фесенко, О.Г. Хрімлі, В.Д. Чернадчук, О.М. Ястремська та багато інших. Втім, незважаючи на значний теоретичний доробок, в науковій, зокрема юридичній літературі, достатньо опрацьованим є питання впровадження інноваційних проєктів в будівельну галузь як виду інвестиційної діяльності.

Саме тому **метою статті** є: визначити поняття та розкрити значення впровадження інноваційних проєктів в будівельну галузь як виду інвестиційної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Починаючи наукове дослідження відзначимо, що відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність», інновації - новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери. В свою чергу інноваційна діяльність - діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [3]. Незважаючи на законодавче закріплення, в науковій літературі існує чимала кількість підходів щодо розуміння поняття «інновації».

Так, до прикладу, М.А. Полегенька вважає доцільним тлумачити категорію «інновація» з позиції двох підходів: статичного та динамічного. Відповідно до першого інновація виступає як «інновація продукт», та представляється як результат інноваційного процесу у вигляді нової техніки (продукції), технології, нового методу, що впроваджується на ринку. В аспекті динамічного підходу інновація виступає як «інновація процес», коли в динаміці розглядається процес, що охоплює дослідження, проектування, розроблення, організацію виробництва, комерціалізацію і поширення нових виробів, технологій, принципів замість існуючих [4, с.59]. В.Л. Федорова та Ю.І. Татарчук у своєму науковому дослідженні дійшли до висновку, що інновацією є впровадження нового або значно удосконаленого товару, послуги, процесу, нового методу маркетингу або нового організаційного методу в веденні бізнесу, організації робочих місць або зовнішніх зв'язків. Найважливішою та невід'ємною рисою інноваційності є новизна. Інновації є результатом інноваційної діяльності, яка ототожнюється з інноваційним процесом. Загалом, інноваційну діяльність можна представити як набір кроків, необхідних для створення та впровадження інновації. Дослідження цих кроків, елементів інноваційної діяльності приводило до формування різних моделей інноваційної діяльності [5]. В. Золотарьов стверджує, що інновація є кінцевим результатом упровадження досягнень науково-технічного прогресу і втілюється як нові технології, види продукції, організаційно-технічні і соціально-економічні рішення виробничого, фінансового, комерційного та іншого характеру [6, с. 97].

Досить цікавою є позиція О.О. Поліщук, яка у своєму науковому дослідженні дійшла до висновку, що інноваційна діяльність як одна із форм інвестиційної діяльності здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво й соціальну сферу, що включає: випуск і поширення принципово нових видів техніки й технології; прогресивні міжгалузеві структурні зрушення; реалізацію довгострокових науково-технічних програм з великими строками окупності витрат; фінансування фундаментальних дослі-

джен для здійснення якісних змін у стані продуктивних сил; розробку і впровадження нової, ресурсозберігаючої технології, призначеної для поліпшення соціального й екологічного становища [7]. Ще один вчений, - О.В. Гончаренко, наводить досить змістовний підхід до визначення видів інновацій, які поділяє за наступними критеріями: 1) за сферою застосування інновацій: управлінські, організаційні, соціальні, промислові; 2) за етапами науково-технічного прогресу, результатом яких стали інновації: наукові, технічні, техніко-логічні, конструкторські, виробничі, інформаційні; 3) за мірою інтенсивності інновацій: "бум", рівномірні, слабкі, масові; 4) за темпами здійснення інновацій: швидкі, уповільнені, затухаючі, наростаючі, рівномірні, стрибкоподібні; 5) за масштабами інновацій: трансконтинентальні, транснаціональні, регіональні, великі, середні, дрібні; 6) за ефективністю інновацій: економічні, соціальні, екологічні, інтегральні; 7) за мірою новизни: абсолютні, відносні, умовні, приватні; 8) за інноваційним потенціалом: радикальні, комбіновані, модифікаційні; 9) за рівнем розробки і поширення: державні, республіканські, регіональні, галузеві, корпоративні, фірмові; 10) за сферою розробки і поширення: промислові, фінансові, послуги, торгово-посередницькі, науково-педагогічні, правові; 11) за сферою застосування: для внутрішнього застосування, для накопичення на фірмі, для продажу; 12) за частотою застосування: разові, такі, що повторюються (дифузія); 13) за формою: відкриття, винаходи, раціоналізаторські пропозиції, ноу-хау, товарні знаки, нові документи; 14) за видом ефекту, отриманого в результаті впровадження інновації: науково-технічні, соціальні, екологічні, економічні (комерційні), інтегральні [8; 9]. Такий підхід О.В. Гончаренка, як вбачається, досить змістовно характеризує інновації та показує широку сферу їх застосування та важливість.

Отже, з огляду на зазначене вище, інновації являють собою процес розробки та запровадження нових ідей, винаходів, технологій, продуктів, чи методів здійснення якоїсь діяльності, що в свою чергу забезпечує підвищення ефективності та конкурентоспроможності продукції, торів чи послуг, що дозволить на більш високому рівні задовольнити існуючі або нові потреби у різних сферах суспільного життя [9]. Об'єктами інноваційної діяльності є: інноваційні програми і проекти; нові знання та інтелектуальні продукти; виробниче обладнання та процеси; інфраструктура виробництва і підприємництва; організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру і якість виробництва і (або) соціальної сфери; сировинні ресурси, засоби їх видобування і переробки; товарна продукція; механізми формування споживчого ринку і збуту товарної продукції [3]. В свою чергу суб'єктами інноваційної діяльності можуть бути фізичні і (або) юридичні особи України, фізичні і (або) юридичні особи іноземних держав, особи без громадянства, об'єднання цих осіб, які провадять в Україні інноваційну діяльність і (або) залучають майнові та інтелектуальні цінності, вкладають власні чи запозичені кошти в реалізацію в Україні інноваційних проектів [3].

В Законі України «Про інвестиційну діяльність» зазначається, що інвестиційна діяльність забезпечується шляхом реалізації інвестиційних проектів і проведення операцій з корпоративними правами та іншими видами майнових та інтелектуальних цінностей. В свою чергу інвестиційний проект - це комплекс заходів (організаційно-правових, управлінських, аналітичних, фінансових та інженерно-технічних), визначених на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку національної економіки та спрямованих на розвиток окремих галузей, секторів економіки, виробництв, регіонів, виконання яких здійснюється суб'єктами інвестиційної діяльності з використанням цінностей відповідно до положень вказаного вище Закону [3]. А відтак, реалізації зазначених вище проектів, безумовно, передбачає розробку й проектів інноваційних.

Інноваційні проекти, підкреслюють С. Павловський, Н. Мельник та О. Косяк, працюють з системою поетапної перевірки та прийняття рішень, що дозволяє забезпечувати постійний контроль над результатами та рішеннями. Це дозволяє розробляти детальний план проектних робіт, забезпечуючи безперервний та поетапний контроль. Проміжні перевірки здійснюються для підтвердження, що організація, функціональне середовище та стратегія компанії відповідають завданням проекту та очікуванням споживачів. Результати цих

перевірок можуть призвести до рекомендацій щодо переорієнтації або закриття проекту у разі відхилення від початкових цілей. Таким чином, узагальнюють згадані вище автори, інноваційні проекти, зазвичай, мають більшу ефективність, але водночас несуть і ризики. Для успішної реалізації інноваційного проекту важливо мати орієнтацію на сучасну збутову і маркетингову систему, висококваліфікований персонал, новітні технології, чітку концепцію впровадження продукту та місію підприємства [10]. Формування інноваційних проектів для вирішення найважливіших науково-технічних завдань забезпечує: комплексний, системний підхід до вирішення конкретного завдання; кількісну конкретизацію цілей науково-технічного розвитку і строге відображення кінцевих цілей і результатів проекту в управлінні інноваціями; безупинне наскрізне управління процесами створення, освоєння, виробництва і споживання інновацій; обґрунтований вибір шляхів найбільш ефективної реалізації цілей проекту; збалансованість ресурсів, необхідних для реалізації інноваційного проекту; міжвідомчу координацію й ефективне управління складним комплексом робіт із проекту [11, с. 56].

Таким чином, проведений вище аналіз дає змогу констатувати, що інноваційні проекти в будівельну галузь, як вид інвестиційної діяльності, представляють собою врегульовану нормами чинного законодавства діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування, будівельних компаній, тощо, яка орієнтована на формування та залучення фінансових, матеріальних, технічних, інтелектуальних та інших ресурсів з метою впровадження новітніх технологій, матеріалів, методів управління та організації будівельних процесів, що забезпечить підвищення економічної та технічної ефективності, екологічності, результативності процесу будівництва.

Значення інноваційних проектів в розрізі піднятої у роботі проблематики полягає у наступному: по-перше, підвищує ефективність та результативність здійснення будівництва; по-друге, сприяє зростанню інвестиційної привабливості будівельної галузі зокрема, а також підвищенню рівня довіри громадян до економіки країни в цілому; по-третє, зменшує шкідливі наслідки від будівництва на навколишнє середовище; по-четверте, забезпечує розвитку сучасної інфраструктури; по-п'яте, сприяє розвитку та модернізації інших, суміжних галузей, які забезпечують «обслуговування» будівництва.

Висновки. Отже, проведений у даному науковому дослідженні аналіз дає змогу констатувати, що впровадження інноваційних проектів в будівельну галузь є вкрай важливим видом інвестиційної діяльності. Втім, як недолік варто відзначити той факт, що наразі повноцінному запровадженню відповідних проектів заважає: 1) відсутність єдиної, адаптованої до сучасних викликів та загроз концепції розвитку будівельної галузі в Україні; 2) недостатній рівень ефективності нормативно-правових гарантій захисту прав інвесторів; 3) постійно зростаючі ризики соціального, економічного та безпекового характеру; 4) відсутність належної підтримки забудовників з боку держави; 5) непослідовність державної політики у будівельній галузі; 6) відтік кваліфікованих кадрів за кордон.

Список використаних джерел:

1. Соломніков І.В., Овсяннікова І.В., Проценко В.О. Інноваційні перспективи розвитку будівельної галузі в сучасних умовах господарювання. *Вісник економіки, транспорту і промисловості*. 2023. № 83. С. 147–157.
2. Касич А. О. Інноваційно-інвестиційні проекти як умова підвищення ефективності системи управління в будівництві. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 13-14. С. 81–85. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.13-14.81
3. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15/conv#Text>
4. Полегенька М.А. Етимологія терміну «інновації» як економічної категорії. *Агросвіт*. 2016. № 21. С. 57-61.
5. Федорова В. А.; Татарчук Ю. І. Поняття інновацій та інноваційного процесу. *Вісник Дніпропетровського університету*. Серія : Економіка. 2016. Вип. 10 (2). С. 152-157.

6. Золотарьов В. Ф. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.] / В. Ф. Золотарьов. Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2008. 292 с.
7. Полішук О.О. Сутність поняття «інноваційна діяльність» як соціально-економічної категорії. *Економічний вісник Донбасу*. 2010. № 3. С.169-171.
8. Гончаренко О. В. Економічна сутність інновацій та джерела їх формування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 24. С. 4-6
9. Федулова І.В. Управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств хлібопекарної промисловості: автореф. дис. ... д.е.н.: спец. 08.00.04; Нац. ун-т харч. технологій. К., 2009. 35 с.
10. Павловський С., Мельник Н., Косяк О. Теоретичні аспекти інноваційного проекту: сутність та етапи розробки. *Київський економічний науковий журнал*. 2023. № 2. С. 34–42. DOI: 10.32782/2786-765X/2023-2-5.
11. Василенко В.О., Шматько В.Г. Інноваційний менеджмент: навч. посібник. Київ: ЦУЛ, Фенікс, 2006. 440 с.

